

1944, september 12. Banská Bystrica. — Zápisnica zo 4. zasadnutia Slovenskej národnej rady. Program: návrhy nariadení SNR o prechodnej árende pôdy roľníkom-utečencom, o zriadení Rady na obranu Slovenska, príprava plenárnych zasadnutí SNR, voľné návrhy (finančné otázky národných výborov, otázky mobilizačnej povinnosti, otázky evakuačné, sociálne problémy).

1. Zasadnutie otvoril člen predsedníctva Slovenskej národnej rady Karol Šmidke, ktorý po súhlase pléna, aby sa upustilo od čítania zápisnice z minulého zasadnutia, poveril podpísaním zápisnice členov SNR Blažovského a dr. Thurzu.

2. Dr. Púll referoval potom v zastúpení J. Ursínyho o návrhu nariadenia o prechodnom opatrení pôdy roľníkom-utečencom vnútenou krátkodobou árendou. Po stručnom úvode a prečítaní textu Slovenská národná rada predlohu nariadenia v plnom znení schválila.

3. V ďalšom bode denného programu referoval člen Predsedníctva SNR Dr. Lettrich o návrhu nariadenia, ktorým sa zriaďuje Rada na obranu Slovenska. Konštatoval, že tu ide nielen o obranu slobodnej časti Slovenska, ale najmä o časť, okupovanú ešte nemeckými voľtrelcami. Táto obrana vyžaduje, aby bola zriadená zvláštna obranná organizácia, ktorá by sa zapodievala všetkými otázkami, súvisiacimi s brannou mocou a partizánskymi oddielmi na Slovensku. Na porade, ktorú malo predsedníctvo SNR so zástupcami brannej moci, bolo dohodnuté, aby dnešnému plénu bol predložený návrh nariadenia o zriadení organizácie, ktorá by niesla názov Rada na obranu Slovenska. Potom oboznámil členov SNR s textom nariadenia.

Po dotaze predsedu, či má niekto námietky proti návrhu, prihlásil sa Dr. Pietor a vyhlásil, že zásadne súhlasí s návrhom nariadenia, hoci sa odchyľuje od doterajších zvyklostí, podľa ktorých na čele podobnej organizácie stáli civilní správcovia štátu, a nie vojaci. Ale aj v tomto smere súhlasí s návrhom nariadenia, lebo v ňom vidí zdôraznenie tej skutočnosti, že náš boj je predovšetkým otázkou vojenskou. Poznamenáva však, že takáto inštitúcia je konkurenčnou inštitúciou Slovenskej národnej rade, lebo jej nariadenie sú povinné počúvať všetky štátne správne organizácie a aj poverenictva. Dr. Pietor navrhol obmedziť trvanie Rady na obranu Slovenska.

Dr. Lettrich na tento dotaz si dovoľuje odpovedať v tom zmysle, že síce existencia rady by sa mohla časove obmedziť, avšak nie je to potrebné, pretože, keď celé Slovensko bude oslobodené, nebude hroziť nebezpečenstvo zvonka zo strany Nemcov alebo Maďarov a toto nariadenie prestáva byť časové — prakticky sa Rada stane zbytočnou.

Nato Dr. Husák doporučuje vynechať z § 3. bodu 1. slová: „a pre všetky orgány verejnej správy“ odôvodňujúc to tým, že keď navrhoval toto nariadenie, mal na mysli sústredenie branných síl, a najmä usporiadanie pomeru medzi armádou a partizánmi, taktiež isté opatrenie kontroly nad oboma. Niet dôvodu, prečo by táto Rada mala kontrolovať aj orgány civilnej správy.

Dr. Lettrich odpovedá a navrhuje prijať nariadenie v celom pôvodnom znení, lebo aj pôvodný zákon pre obranu štátu zriadil Radu na obranu a pamätalo sa aj na to, aby rozhodnutia Rady boli záväzné aj pre verejnú správu. Podľa jeho náhľadu, keď Rada nariadi určité opatrenia, ktoré by spadali do kompetencie niektorého poverenictva, nebude námietok, aby poverenictvo vzalo tieto opatrenia na vedomie a prispôbilo sa im. Predpokladá sa, že Rada dobre uváži každé svoje

480 opatrenie a keď je v nej Slovenská národná rada zastúpená spolu s hlavným veliteľstvom brannej moci a zástupcami partizánskych oddielov, nemusíme mať obavu, že by snád táto Rada neprimeraným spôsobom zasiahla do kompetencie niektorého úseku verejnej správy. Dr. Lettrich by si nevedel ani prakticky predstaviť, že by niektoré opatrenia Rady na obranu Slovenska mohlo byť niektorým poverenctvom korigované, alebo menené, pretože myslí, že Rada na obranu Slovenska bude najlepšie vedieť, čo treba vykonať v záujme obrany Slovenska. Žiadnemu poverenctvu sa nedostáva takého prehľadu o vojenskej situácii ako Rade pre obranu Slovenska.

Dr. Husák poznamenáva, že tento návrh sám podával na Predsedníctve. Naša armáda bola utvorená z Tisovskej armády a je potrebné, aby prešla istým očisťovacím štádiom a politickou kontrolou. Z armády Hitlerovského spojenca nemôže sa stať zo dňa na deň armáda spojenca ruského. Je tu okrem toho napätie medzi armádou a partizánmi. Nebolo možné ani jednu túto zložku podriaďiť druhej a bolo potrebné preto vytvoriť inštanciu, kde by boli zastúpení vojaci a partizáni pod kontrolou Slovenskej národnej rady. Niet však dôvodu, aby Rada musela zasahovať do organizácie civilnej správy, lebo na to je tu Slovenská národná rada, aby každé opatrenie, ktoré partizáni a vojaci budú považovať za nevyhnutné, cestou svojho poverenctva uskutočnila. Dnes sa neobáva že by došlo k nedorozumeniam, ale môže nastať situácia, keď by sa tohto obávať mohlo. Že na to bolo pamätané aj v Čs. zákone, je správne konštatovanie, ale išlo tu o radu celkom inú. Každopádne treba tu garantovať, že Rada nebude zasahovať do civilnej správy, pretože, ako bolo už spomenuté, týmto nariadením išlo predovšetkým o dosiahnutie súhry medzi vedením armády a partizánov. Rozhodnutia Rady budú potom záväzné len pre všetky vojenské partizánske veliteľstvá a útvary a nie je potrebné, aby boli tieto rozhodnutia záväzné pre organizácie civilnej správy. Na to je Slovenská národná rada, aby urobila potrebné opatrenia.

Dr. Zaľko na to poznamenáva, že ak sa má vynechať posledná stať § 3 bodu 1, navrhuje vynechať aj s tým súvisiaci bod 2.

Dr. Pietor upozorňuje, že toto nariadenie je rovnocenné zákonu, keď bude schválené, možno ho zrušiť zase len zákonom. Navrhuje preto obmedziť jeho platnosť na určitú dobu.

Iných pripomienok nebolo a po predbežnom dohovore Slovenská národná rada schválila nariadenie v zmenenej úprave, a to tak, že z § 3 bodu 1. vynechá sa stať: „pre všetky orgány verejnej správy“ a vynechá sa súčasne bod 2.

Člen predsedníctva Lettrich referoval potom o poslednom zasadnutí predsedníctva, na ktorom bola reč o tom, aby plenárne zasadnutia Slovenskej národnej rady boli do istej miery pracovnými schôdzkami, kde by sa k jednotlivým otázkam vypočuli aj odborné mienky členov SNR. Za tým účelom sa predsedníctvo vynasnaží dodať členom SNR časti príslušných návrhov, aby si predom mohli pripraviť svoje pripomienky a uplatniť ich v pléne. Plénum SNR nebude tak odkázané len na vlastné rozhodnutie, ale bude si môcť na spoločnom zasadnutí vykryštalizovať mienky všetkých.

Dr. Husák navrhuje, aby členovia SNR prichádzali sami s iniciatívnymi návrhmi a podnetmi, lebo teoreticky nie je vylúčené, že mnohé otázky, vyplývajúce z praktického života, unikajú. Tak sa stane zo SNR parlament v pravom slova zmysle.

Vo voľných návrhoch podal člen SNR, predseda Okresného výboru v Turč. Sv. Martine, Mazúr niekoľko otázok predsedníctvu SNR.

Hovoril: Okresné národné výbory vyplácali rozličné sumy, či už pod titulom platu, penzie, alebo podpory, potažne robotníckej mzdy. Ako sa má pokračovať v tejto otázke, keďže žiadne inštrukcie neboli vydané.

Vo vojnovom pásme nedostali niektoré okresy mobilizačnú vyhlášku. Nevie sa, pokračoval Mazúr, či má napr. pracovná služba a národná stráž narukovať, či majú prepúšťať osoby vyše 35-ročné, keď je mobilizácia nariadená do 40-tich rokov.

Ďalej, ktoré osoby sú oslobodené od narukovania. Sú gazdovia, ktorí, keď narukujú, úroda im ostane na poli. Kde sa majú posielat príslušníci zbraní a špecialisti, zdravotníctvo a hospodárska služba atď. Nevie sa, či platí § 13 VI. nar. č. 50 z 11. mája 1944 o vydávaní legitimácií.

Vo všetkých týchto prípadoch treba vydat úpravu, aby bolo ústredné vedenie a výbory nepracovali na vlastnú päsť.

Člen SNR Blažovský upozorňuje, že mnohí naši vojaci prebehli do sovietskej armády a [k] čs. jednotkám v Rusku a navrhuje, aby ich rodinám doma vyplácali sa vyživovacie prostriedky.

Ing. Blaho upozorňuje na to, že je mnoho úradníkov, ktorí pracujú pre Slovenskú národnú radu, ktorí prišli z Nemcami obsadeného územia, a navrhuje, aby sa ich platy riešili jednotne v predpoklade, že sú na úradnej ceste.

Na odznelé dotazy a návrhy odpovedá Dr. Husák, ktorý v odpovedi predsedovi Okresného národného výboru z Turč. Sv. Martina Mazúrovi uvádza, že Slovenská národná rada riešila problém vyplácania výplat centrálnie. Výplaty nemôžu teda ísť cestou okresných národných výborov, lebo by nebolo kontroly, na aké účely idú. Okresné národné výbory nemajú oprávnenie vyplácať zo štátnych prostriedkov a musia oznámiť, kde výplaty urobené neboli.

Pokiaľ ide o nedodanie mobilizačnej vyhlášky do niektorých okresov, mohlo sa to stať iba technickým nedopatrením.

Vyššie 35-roční sa majú prepustiť, ak nechcú ostať ako dobrovoľníci. Keď dosiaľ prepustení neboli, môžu zakročiť okresné národné výbory. O oslobodení od vojenskej služby platia doterajšie zákonité predpisy s tým dodatkom, že sa reklamácie budú posudzovať omnoho prísnejšie.

Občianske legitimácie sa musia vystavovať aj naďalej. V najbližších dňoch vyjde opatrenie poverenictva, ktoré stanoví, ktorým osobám pri hodnovernom preukázaní totožnosti možno vystaviť legitimáciu aj bez dokladov. Návrh člena Blažovského musí prerokovať príslušné poverenictvo. Člen SNR Kubač oznamuje, že v dôsledku evakuácie Bratislavy žijú na oslobodenom Slovensku mnohí ľudia, ktorí nemajú prostriedkov na živobytie a nemajú sa o nikoho oprieť. Kto je poverený vyplácať evakuačné príspevky?

Dr. Husák mu odpovedá, že podľa rezortu, do ktorého patria.

Kubač hovorí, že máme invalidov, ktorí za Slovenskej republiky brali účasť na vojne a ostali mrzákmi a sú bez všetkých prostriedkov. Treba rozhodnúť o invalidnej podpore.

Člen Mazúr navrhuje ustanoviť vrcholnú sociálnu inštanciu, ktorej by podliehali nielen ústavy okresnej sociálnej starostlivosti, ale aj Červený kríž, ktorý tiež musí byť vedený z jednej ústredne.

Na to poznamenáva Dr. Thurzo, že sa o tom už uvažovalo, ale ešte žiadne rozhodnutie nepadlo.

Ing. Styk navrhuje vyzvať okresné národné výbory, aby obratom oznámili, koľko a komu peňazí vyplatili pod rozličnými titulmi. Mnohé národné výbory vyplácali peniaze aj takým ľuďom, ktorých platia súkromné firmy. Bude treba tieto firmy platbami zafažiť, aby na vec nedoplácal štát.

Predseda K. Šmidke v priebehu debaty oznámil, že nezodpovedané otázky sa pridaťujú na riešenie jednotlivým poverenictvám.

Kubač navrhuje, aby sa prevzalo evakuačné nariadenie bývalej Slovenskej republiky.

Dr. Zaťko konštatuje, že tieto predpisy platia, treba však uvážiť, že na oslobodenom území žijú rodiny takých úradníkov, ktorí pracujú pre bratislavskú vládu. Je sporné, či sa ich rodinám majú likvidovať evakuačné príspevky zo štátnych prostriedkov.

Člen SNR Peťko súri, aby veci vyživovacích príspevkov boli vybavené urýchlene, bez zdĺhavých návrhov a bývalého úradného šimla.

K tomu poznamenáva Dr. Štefánik, že niet vedomostí o tom, že by sa tieto veci

vybavovali zdlhavo, napr. Župný úrad v B. Bystrici vyplatil na vyživovacích prostriedkoch 4 000 000,— Ks a pri výplate sa nerobia nijaké ťažkosti.

Petko odpovedá, že v Brezne n/Hr. vyživovacie príspevky vyplácané neboli.

Keďže viac voľných návrhov nebolo, na požiadanie predsedu Šmidkeho zložili prísahu tí členovia SNR, ktorí ju dosiaľ nezložili. Sú to: Emil Petko, Karol Dolinský a Ondrej Klokoč.

Napokon predseda zakľúčil zasadnutie a oznámil, že budúce plénum sa zide vo štvrtok o 17. hod.

Ing. Blaho J. Kapinaj

ASNR Bratislava. SNR, 1944, 4. zasadnutie SNR. Originál zápisnice. Strojopis, originál.

278

1944, september 13. Banská Bystrica. — Rozkaz veliteľa I. čs. armády gen. J. Goliana o spolupráci jednotiek armády s partizánskymi skupinami.

Vec: Spolupráca čs. armády
s partizánskymi skupinami.

Podľa rozdelovníka.

Oslobodenie územia Čs. republiky od nemeckých okupantov vyžaduje tesnú spoluprácu a vypätie všetkých bojových síl, nachodiacich sa na oslobodenom území Slovenska. Ide tu o spoločný cieľ národa, partizánov a armády. Preto treba prehĺbiť styk a spoluprácu najmä armády s partizánskymi skupinami a priviesť tak spoločný boj do úplného súladu.

1. Velitelia jednotlivých bojových úsekov, ak dosiaľ tak v dostatočnej miere ne učinili, naviažu hneď tesné spojenie s veliteľmi partiz. skupín, nachodiacich sa a bojujúcich v priestore ich úseku a pri plánovaní útoku alebo obrany vyžadujú si pomoc i od nich. Tak isto žiadam i všetkých veliteľov partizánov, aby i oni tesne spolupracovali s veliteľmi bojových úsekov a prispôsobili svoje bojové akcie akciám úsekovým. Aby boj proti vrahom bol úspešnejší, žiadam ich v záujme úspešného boja začať hneď s operáciami v tyle nepriateľa, aby stálym rozrušovaním jeho spojov, komunikácií a prepadmi podlomili jeho sily a marili hladký chod jeho útočných zámerov.

2. Nakoľko početné stavy partizánskych skupín natoľko vzrástli, že partiz. bojovníci nemôžu byť všetci zasadení do menších útočných part. akcií, žiadalo by sa organizovať také partizánske jednotky, ktoré by mohli prevziať obranu čiastky bojového úseku tak ako časti armádne, alebo aby mohli byť dané i do útoku s armádou.

3. Pre zamedzenie prípadnej dezercie tak z armádnych ako i z partizánskych jednotiek žiadajúca je spolupráca pri lapaní zbehov, do ktorej treba zapojiť aj četníkov. Môže sa stať, že sa vojak vydáva za partizána a takto chce zakryť svoj zbabelý čin, zbehnutie. Tu je treba vzájomná informácia, aby vinník bol odhalený. I pri rôznych svojvoľných a protizákonných činoch môžu tak civilné, ako i vojenské osoby zneužiť partizánstvo v svoj osobný prospech. Preto má mať každý partizán i každá voj. osoba osobnú legitimáciu. Pre partiz. bojovníkov vydávam legitimácie s pečatou vel. čs. armády, ktoré vyplnia partiz. skupiny, podpíše ich veliteľ a komisár, a ak majú svoju pečať, opečiatkujú ich. Na legitimácii musí byť